

ISLAMSKA ZAJEDNICA I POPIS STANOVNIŠTVA U BIH 2013.

Sažetak

Rezultati popisa su veoma važni za daljnji rad Islamske zajednice, shodno temama koje su obuhvaćene popisom. Naime, čitajući određene članove Zakona možemo razumjeti da će Islamska zajednica nakon objave rezultata popisa krostabuliranjem podataka dobiti najvažnije podatke koji su ključni za razvoj i strateško planiranje jedne organizacije. Islamska zajednica ne bi trebala svoje resurse trošiti na dnevno-političke rasprave o popisu, već se pripremiti za strateško planiranje nakon objave rezultata popisa, a koje će podrazumijevati, ako se ukaže potreba, novitet i ključne preinake modaliteta njenog rada.

Elvedin SUBAŠIĆ

UVOD

U mnogim zemljama, gdje je popis stanovništva, domaćinstava i stanova redovna aktivnost statističkih institucija, vjerske organizacije nemaju poseban angažman prilikom priprema za popis kao i tokom popisa. Rezultate popisa koriste za analizu stanja svoje zajednice, brojnosti članova, duhovnosti društva i strateško planiranje. Povijesno gledajući, negativni društveno-politički procesi, ispolitizirane i neafirmirane obrazovno-kulturne organizacije usmjerile su Islamsku zajednicu BiH da se, pored primarne djelatnosti kao vjerska organizacija, bavi i djelatnostima koje imaju implikacije na cjelokupno bh. društvo, a naročito na interese Bošnjaka, jednog od tri konstitutivna naroda u BiH. Prema Ustavu Islamske zajednice, koji je donio Sabor Islamske zajednice na svom zasjedanju u Sarajevu 26. 11. 1997. godine, nalazimo sljedeću definiciju: „Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini je jedna i jedinstvena zajednica muslimana u Bosni i Hercegovini, Bošnjaka izvan domovine i drugih muslimana koji je prihvataju kao svoju...“. Stoga, institucija koja je sebi u obavezu stavila brigu o zaštiti vrijednosti muslimana kao vjerske skupine i Bošnjaka kao naroda, Islamska zajednica učestvuje u svim značajnim procesima za muslimane i Bošnjake, od kojih popis stanovništva u oktobru 2013. godine predstavlja jedan od najvažnijih u njihovoj povijesti. Međutim, iako je predstojeći popis jedan od najvažnijih mirnodopskih trenutaka za Bošnjake i BiH, naročito jer je premješten iz okvira statistike u okvir politike, Islamska zajednica ne bi trebala svoje resurse trošiti na dnevno-političke rasprave o popisu, već se pripremiti za strateško planiranje nakon objave rezultata popisa, a koje će podrazumijevati, ukoliko se ukaže potreba, novitet i ključne preinake modaliteta njenog rada. Naravno, ovo ne znači da Islamska zajednica ne treba skrenuti pažnju na važne segmente popisa, moguće greške i manipulacije pri popisu, koje mogu biti katastrofalne za budućnost muslimana u BiH, te da ne treba pomoći da se popis provede u skladu sa zakonom. Stoga, u ovom članku smo naveli i koji angažman Islamska zajednica, u prvom redu imami, može imati u vezi s uspješnim provođenjem popisa.

Ovaj rad zapravo ima za cilj da ukaže koje su još teme, pored podatka o ukupnom broju muslimana u BiH, važne Islamskoj zajednici. Naime, rezultati popisa će pokazati koliko muslimana živi u BiH,

koji su primarno ciljna grupa Islamske zajednice, ali će i predstaviti podatke o drugim temama koje su važne za budućnost i djelovanje Islamske zajednice te budućnost muslimana. Čitajući definicije popisa, kao i one koje koriste entitetske i državne institucije Bosne i Hercegovine, zaključujemo da popis stanovništva predstavlja najobuhvatnije statističko istraživanje jedne države kojima se prikupljaju, obrađuju i objavljuju podaci o stanovnicima, domaćinstvima/kućanstvima i stanovima. Cilj popisa jest zabilježiti u određenom vremenskom periodu ukupan broj stanovnika u jednoj državi od osnovnih upravno-teritorijalnih jedinica do najviših, kao i onih lokalnih samouprava s posebnim statusom. Tako će predstojeći proces popisa obuhvatiti sva bh. naselja, sela, gradove, općine, kantone, entitete i Brčko Distrikt. Pored broja i teritorijalnog lociranja stanovništva, broja domaćinstava, stambenog fonda i odnosa između stanovništva i objekata za stanovanje na određeni datum, popisom se nastoje skupiti relevantni podaci o demografskim, etničkim, obrazovnim, ekonomskim, migracijskim i drugim obilježjima stanovnika jedne države. U tom kontekstu Islamskoj zajednici, kao vjerskoj zajednici jednog dijela stanovništva, važan je proces koji će rezultirati bilježenjem svih referentnih podataka o stanju i kretanju stanovništva. Kako bismo imali uvid koju važnost popis ima za Islamsku zajednicu analizirat ćemo određene teme koje su navedene u članovima Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine.

Ako se uzme u obzir da su, prema određenim pokazateljima, Bošnjaci u većem procentu pripadnici islamske vjeroispovijesti, pokazatelji u vezi s brojem, obrazovanošću, ekonomskom stabilnošću i drugim faktorima Bošnjaka kao naroda, zapravo su direktni ili indirektni pokazatelji stanja muslimana u BiH, a dobrim dijelom i članova Islamske zajednice. Stoga, u članku se navode interesi Bošnjaka kao interesi muslimana isključivo u ovom kontekstu.

Termini: *strateško planiranje:* discipliniran napor, koji ima za cilj donošenje temeljnih odluka i poduzimanje temeljnih aktivnosti koje oblikuju i vode to što organizacija jeste, te ono čime se ona bavi i razloge zbog kojih se bavi time čime se bavi, fokusirajući se pri tome na budućnost (strateški plan se često prevodi kao vizija ili misija organizacije); *analiza situacije:* početni korak procesa strateškog planiranja, koji podrazumijeva analizu i ustanovljenje unutarnjeg organizacijskog

konteksta, kao i konteksta vanjskog okruženja. Analiza situacije ima za cilj ustanoviti snage i slabosti organizacije, te potencijalne prijetnje (prepreke za organizaciju u ostvarenju uspjeha) i prilike (za rast, razvoj ili uspjeh organizacije) sa kojima se suočava; *domaćinstvo*: svaka porodična ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, ishrana i dr), kao i svaka osoba koja živi sama u posebnoj ili djeljivom stanu.

Podaci o stanovništvu

Član 8. Zakona upućuje na teme koje će biti obuhvaćene popisom stanovništva: mjesto uobičajenog stanovanja, ime, ime oca ili majke, prezime, spol, datum rođenja i jedinstveni matični broj građana, mjesto rođenja, prisustvo, dužina i namjera prisustva/odsustva u mjestu popisa, mjesto stanovanja neposredno po rođenju, mjesto stalnog stanovanja lica u vrijeme popisa iz 1991. godine, da li je lice bilo izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, da li je bilo raseljeno lice u Bosni i Hercegovini, da li lice ima formalno-pravno status raseljenog lica i da li namjerava da se vrati u mjesto odakle je raseljeno, naselje Bosne i Hercegovine iz kojeg se lice doselilo i godina doseljenja, da li je lice ikada živjelo van Bosne i Hercegovine godinu i duže, mjesec i godina doseljenja i država iz koje je lice doselilo, razlozi doseljenja u Bosnu i Hercegovinu, zakonsko bračno stanje, vanbračna zajednica, broj živorođene djece i mjesec i godina njihovog rođenja, državljanstvo, etnička/nacionalna pripadnost, maternji jezik, vjeroispovijest, pismenost, najviša završena škola, stečeno zvanje, škola koju lice pohađa, trenutni status aktivnosti, položaj u zaposlenosti, grana ekonomske djelatnosti firme (na glavnom poslu), zanimanje, glavni izvor sredstava za život, da li je lice izdržavano, aktivnost izdržavaoca, mjesto rada, odnosno pohađanja škole i učestalost vraćanja u mjesto stalnog stanovanja; funkcionalna sposobnost lica da obavlja svakodnevne aktivnosti i uzrok invaliditeta, dužina i zemlja boravka u inozemstvu za civilna lica na privremenom radu i boravku u drugoj državi i mjesto prebivališta u Bosni i Hercegovini za njih i članove njihovih porodica.

Mnoge teme zaslužuju analizu, međutim, kako smo ograničeni prostorom, osvrnut ćemo se samo na neke.

Važna tema za Islamsku zajednicu jest pravilno izjašnjavanje o etničkoj/nacionalnoj pri-

padnosti. Islamskoj zajednici, shodno trenutnoj društveno-političkoj konstelaciji i međunarodnoj pravno-političkoj praksi, može biti važniji procenat Bošnjaka nego muslimana u BiH. *Bošnjak* je mnogo širi pojam od *muslimana*. Referirajući se na Dejtonski sporazum, kao ustav BiH, državno-pravni, ekonomsko-socijalni, društveno-politički odnosi na različitim nivoima vlasti i uprava reguliraju se sukladno s reciprocitetom i brojem pripadnika konstitutivnih naroda i Ostalih, a ne brojem pripadnika određene vjeroispovijesti. Broj i sveukupna stabilnost Bošnjaka determinira društveno-političke odnose unutar BiH koji se reflektiraju na stabilnost i važne segmente budućnosti muslimana. Veći procenat Bošnjaka u BiH može osigurati i veći procenat ostvarivanja prava muslimana u BiH i Evropi, dok veći procenat muslimana, a manji procenat Bošnjaka to ne garantira. Zapravo, garantira ali u okviru zakona o vjerskim pravima i slobodama. Evropska unija, koja je unija naroda, a ne vjerskih zajednica, ima obavezu prvenstveno u svoj sistem inkorporirati vrijednosti i određene elemente prakse naroda, a ne vjerskih zajednica. Stoga, Islamska zajednica bi trebala prije i nakon popisa skrenuti pažnju svojim članovima i široj muslimanskoj javnosti na važnost pravilnog razumijevanja terminologije i preciznog izjašnjavanja kada je riječ o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti.

Islamska zajednica će, naravno, prije popisa skrenuti pažnju svima koji se pridržavaju islamskih normi, ili pripadaju islamskom kulturološkom miljeu, da se izjasne kao pripadnici islamske vjeroispovijesti, međutim, Islamskoj zajednici će za vjersko-prosvjetne aktivnosti biti i važan podatak o broju agnostika i ateista u BiH, naročito u sredinama s većinskim muslimanskim stanovništvom. Preko dvadeset modaliteta, koji će se kasnije zbrojiti, postoji za islamsku vjeroispovijest, ali Islamska zajednica nakon objave rezultata popisa s brojem stranih državljana, ipak, može doći do podatka koliko ima muslimana koji, pretpostavljamo, obavljaju drukčiju islamsku praksu. Ovo je važno zbog vjersko-prosvjetnog rada Islamske zajednice, njenog stava u vezi s drugim islamskim denominacijama, kao i mogućnosti organiziranja aktivnosti za muslimane iz drugih zemalja na stranim jezicima.

Ulaskom društva u postindustrijsku fazu razvoja, ono neminovno prolazi i kroz takozvanu demografsku tranziciju koju karakterizira postepeni pad prirasta stanovništva, porast mor-

taliteta, povećanje starosnih kategorija u ukupnoj populaciji i lagano smanjivanje prosječnog broja članova domaćinstva, postepeno preseljavanja stanovništva iz ruralnih područja u urbane centre itd. Rad, planiranje, razvoj i budućnost IZ, kao i svake druge vjerske organizacije, uveliko ovisi o broju njezinih aktivnih i potencijalnih članova: da li se taj broj smanjuje, povećava ili je isti u zadnjih nekoliko godina. Shodno rezultatima predstojećeg popisa Islamska zajednica će razmotriti da li je važnije otvarati nove škole, medrese, džamije za neke buduće generacije ili u okviru svojih mogućnosti ekonomski jačati već postojeće generacije i podsticati ih na stvaranje novih generacija koje će za svoje potrebe graditi medrese, džamije, islamske centre itd. Drugim riječima, hoće li Islamska zajednica, čak i u najefikasnijoj formi rada, u skorijoj budućnosti imati u učionicama obdaništa, mekteba, medresa, fakulteta više stolica i klupa nego učenika, više vjeroučitelja i muallima nego djece, ili više imama/hatiba nego džematlija? Također, shodno rezultatima popisa Islamska zajednica može analizirati ima li dovoljno vjerskih službenika na ukupan broj muslimana ili je broj zadovoljavajući, a novo osposobljavanje kadra može rezultirati ubrzavanjem proizvodnje „tehnološkog viška“.

Shodno rezultatima popisa, koji će pokazati razmještaj muslimana u BiH, Islamska zajednica može efikasno planirati otvaranje džamija, škola, islamskih centara, gdje i u kojim sredinama je potrebna izgradnja vjerske infrastrukture, otvaranje ili obnavljanje medžlisa... Islamska zajednica će nakon popisa imati fotografiju zatečenog stanja muslimana na referentan datum od najmanjih naselja do regionalnih centara.

Popisom se dobija i uvid da li se raseljene osobe tokom agresije namjeravaju vratiti u prijeratna prebivališta. Prema neformalnim pokazateljima, pored posljedica agresije na BiH koje su rezultirale smrću, nestankom Bošnjaka i napuštanjem mjesta prebivališta, očigledno je da se Bošnjaci u mirnodopskom periodu ne vraćaju u prijeratna prebivališta, a oni koji su se vratili nastoje se preseliti u Federaciju. Može li Islamska zajednica revitalizacijom vakufa, otvaranjem medresa, islamskih fakulteta i akademija u manjem entitetu, umjesto u Federaciji, zadržati Bošnjake u njihovim prijeratnim prebivalištima? Rezultati popisa će ukazati i da li Bošnjaci iz dijaspore, kao i iz Federacije, prodaju imovinu u svojoj domovini, naročito u prijeratnim prebivalištima,

što je jedno od ključnih pitanja za opstanak Bošnjaka pa tako i Islamske zajednice u manjem entitetu. Ako se dođe do zaključka da Bošnjaci prodaju zemlju u manjem entitetu, može li se ona sačuvati institucijom vakufa, odnosno promoviranjem prakse uvakufljenja? Ovo su samo neka od brojnih pitanja koja će se u ovom kontekstu aktualizirati nakon popisa.

Islamska zajednica će analizom stanja nakon popisa imati uvid u broj Bošnjaka u dijaspori. Analizom podataka o broju Bošnjaka koji su napustili domovinu ili su samo privremeno odsutni iz prijeratnog mjesta prebivališta, Islamska zajednica može detaljnije planirati aktivnosti mešihata, muftijstava i džemata u dijaspori: da li trenutna vizija, angažman i kapaciteti Islamske zajednice odgovaraju potrebama bošnjačke/muslimanske dijaspore; jesu li kompetencije osoba koje se šalju radi imamsko-hatibsko-muallimske službe zadovoljavajuće; kakve su «marketinške» ponude Islamske zajednice za mlade iz dijaspore da se školuju u bh. medresama itd. Odgovori na pitanja popisnika pokazat će čak da li Bošnjaci u dijaspori imaju uopšte namjeru živjeti u BiH, što je važan podatak Islamskoj zajednici za planiranje rada s dijasporalnim zajednicama.

Popis će upozoriti i na trend preseljavanja stanovništva iz ruralnih područja u urbane sredine. Prema informacijama iz određenih medžlisa, poput Konjica, mnogi ruralni džemati zbog nedovoljnog broja stanovnika naselja, odnosno članova Islamske zajednice, moraju prestati s aktivnim radom. Ako se trend napuštanja ruralnih područja nastavi, kako angažirati imame u ruralnim područjima i na koji način ih finansirati; kako pronaći odgovarajuću radnu snagu za obradu vakufskog zemljišta; mogu li džamijske prostorije odgovoriti zahtjevima novih stanovnika u gradovima; kako izgraditi omladinske centre i predškolske ustanove za njihovu djecu...? Ova pitanja mogu biti važna prilikom analiziranja situacije nakon objave rezultata popisa.

Islamska zajednica će moći preciznije planirati rad s mladima nakon popisa, jer podaci će pokazati starosnu strukturu stanovništva. Određeni medžlisi u manjem entitetu već su predložili Rijasetu određene projekte u cilju otvaranja domova za smještaj samaca, umirovljenika-penzionera, starih i iznemoglih lica čiji su potomci u dijaspori, a analizom rezultata popisa Islamska zajednica može razmotriti opravdanost otvaranja ovih domova.

Pored toga što su pokazatelji o broju vjenčanih i razvedenih u direktnoj su vezi s brojem rođenih, oni skreću pažnju Islamskoj zajednici i na određene vjerske teme u vezi s bračnim, vanbračnim životom i trendovima koji su u ovom kontekstu karakteristični na posttranzicijska društva.

I spol rođenih je važan. S rezultatima popisa u ovom segmentu IZ može revidirati svoj misionarski rad i pristup školovanju i angažmanu osoblja: nudi li Islamska zajednica ženskoj populaciji adekvatne vjersko-kulturne sadržaje shodno njihovom ukupnom broju; koje društvenokorisne aktivnosti pri muftijstvima i međžlisima mogu odgovarati članicama Islamske zajednice; koji je krajnji cilj školovanja profesorica islamske teologije...?

Islamska zajednica će s rezultatima popisa imati uvid i u stanje pismenosti i obrazovanosti muslimana u BiH, a vjersko-prosvjetiteljske aktivnosti Islamske zajednice su usko vezane za obrazovnu strukturu muslimana. Interesantno je da se na popisnici nalazi i pitanje da li je osoba završila vjersku školu.

Analizom rezultata popisa možemo dobiti podatke o ekonomskoj stabilnosti Bošnjaka. Suvišno je ovdje razmatati koliko su podaci o ekonomskom stanju važni.

Nakon popisa Islamska zajednica može analizirati i revidirati svoj humanitarni rad te rad s osobama s posebnim potrebama.

Podaci o domaćinstvima, poljoprivrednim gazdinstvima i stanovima

U članu 9. objašnjava se prikupljanje podataka o domaćinstvima: ime i prezime lica na kojem se vodi domaćinstvo, srodnički i porodični sastav domaćinstva, naziv naselja, ulica i kućni broj gdje je domaćinstvo nastanjeno, osnova po kojoj domaćinstvo koristi stan, te podaci o domaćinstvima koja su raspolagala zemljištem i/ili stokom ili su se bavila poljoprivrednom proizvodnjom u posljednjih 12 mjeseci do dana popisa. U članu 10. objašnjava se prikupljanje podataka o stanovima i drugim objektima za stanovanje. Svi ovi podaci mogu biti važni Islamskoj zajednici ako ona želi sistematski pristup planiranju djelovanja. Trenutna kategorizacija džemata, koja ovisi o broju domaćinstava, u direktnoj je vezi s ovim podacima. Islamska zajednica će na lokalnom nivou imati uvid u broj domaćinstava koja

pripadaju jednom džematu te način, efikasnost i mogućnosti tzv. naplate članarine shodno broju redovnih članova i ukupnog broja domaćinstava na određenom području.

Također, Islamska zajednica može shodno podacima o domaćinstvima analizirati način i vrstu prikupljanja zekata. Ako podaci pokažu da se na jednom području većina muslimanskih domaćinstava bavi stočarstvom i poljoprivredom, a u obzir se uzme nepovoljno poslovanje na domaćem i evropskom tržištu na kojem se bh. proizvodi još ne respektiraju, da li je opravdano prikupljati zekat isključivo u novcu? Može li ovim domaćinstvima, naročito u manjem entitetu, Islamska zajednica dati na korištenje livade, šume i obradivo zemljište koji su sastavni dio vakufa?

Uloga imama

Imami u BiH su, zbog svih specifičnosti naše društveno-političke realnosti i povijesnog konteksta, uvijek imali širi krug djelovanja od stručno-profesionalnog. U određenim vremenskim periodima kao obrazovni dio bošnjačkog stanovništva njihova uloga bila je od krucijalne važnosti za egzistenciju, opstanak i razvitak bošnjačkoga naroda, kao i države BiH. S tim u vezi, često su u povijesti, pored imamsko-hatibsko-muallimske dužnosti, u mnogim mjestima bili interpretatori zakonskih odredbi, inicijatori socio-ekonomskih pokreta, društveno-politički analitičari i aktivisti, te trezveni subjekti u ratnim i mirnodopskim okolnostima. Uživali su povjerenje naroda kao i političkih struktura, prvenstveno zbog njihovog kategoričnog stava da je sigurnost i prosperitet naroda i države i vjerska dužnost, ali i zbog njihovog bliskog odnosa s narodom. Primjera radi, u historiografskim djelima nalazimo podatak da su na Skupštinskim izborima 1925. godine u Kraljevini SHS, s obzirom na odsustvo političke slobode i različite manipulacije kojima su bili izloženi Bošnjaci i njihovi politički predstavnici, čuvari na biračkim mjestima bili imami. Bez obzira da li se radi o obrazovno-odgojnom, vjersko-kulturnom, odbrambeno-oslobodilačkom ili društveno-političkom angažmanu, jednostavno imami su učestvovali u svim važnim procesima u bh. društvu, a koji se tiču Bošnjaka i BiH.

Predstojeći popis u bitnome može odrediti kretanja u budućnosti Bošnjaka i BiH, a uloga i angažman imama je od iznimne važnosti za

uspješno provođenje popisa. Koje su uloge imama, između ostalih, važne da bi ovaj popis bio uspješno proveden?

c) **Savjetodavna.** Imami će, kao ljudi od povjerenja, objašnjavati građanima, svojim džematlijama, zašto je popis važan za jednu državu, te pozvati ih da pasivno i aktivno učestvuju u procesu popisa. Imam bi trebao savjetovati građane da sva pitanja na popisnici razumiju kao iznimno važna, od pitanja o vlasništvu zemlje do pitanja o načinu korištenja pitke vode. Kada je riječ o aktivnoj ulozi Bošnjaka u popisu, imam može podsticati džematlije da se prijave za popisna tijela, instruktore i popisivače, čime se ostvaraju dvije funkcije. Jedna je osiguranje da se proces popisa provede transparentno i u skladu sa zakonskim odredbama, a druga jeste mogućnost novčane zarade koju bi trebali, svakako, iskoristiti studenti i nezaposleni građani/džematlije. Treba spomenuti da Zakon o popisu kao ni jedan akt Islamske zajednice ne zabranjuje imamima da i oni budu članovi Popisne komisije lokalne samouprave, instruktori ili popisivači, odnosno da aktivno učestvuju u samom procesu popisa. Imami u dijaspori bit će ključne osobe koje će objašnjavati važnost popisa i podsticati Bošnjake da dođu u BiH u vrijeme popisa. Također, imami mogu organizirati tribine i predavanja edukativnog i informativnog karaktera, u saradnji s bošnjačkim institucijama, ustanovama i udruženjima, na kojima bi stručne osobe govorile o elementima popisnice i drugim segmentima popisa.

c) **Interpretativna.** Imami će u skladu sa Zakonom tumačiti građanima elemente popisnice i zakonske odredbe. Ovo je naročito važna aktivnost u mjestima gdje žive u većem procentu građani starije dobi ili građani s nižim stepenom obrazovanja. Naime, popisnica s preko sedamdeset pitanja, uz stručne ili manje poznate izraze te druge nejasnoće, može biti veliki izazov za ovu populaciju. Imam treba skrenuti pažnju na važnost davanja tačnih podataka, kao i mogućnost nesvjesne pogreške prilikom davanja podataka. Naročito na opreznost prilikom davanja odgovora na pitanja 24, 25, 26, ali i 19, odnosno da li razumiju pojmove Bošnjak, musliman, Bosanac, bosanski... te na posljedice davanja novih modaliteta koji

će zbrajanjem kreirati netačnu sliku o BiH, a što može dodatno ugroziti prava i budućnost Bošnjaka. Imami u dijaspori trebaju skrenuti pažnju na određene elemente popisnice od kojih ovisi hoće li Bošnjaci biti upisani kao rezidenti ili samo kao dio dijasporalne zajednice. Imami mogu uzeti popisnice s interneta i zajedno sa džematlijama analizirati ih prije samog popisa, čime će se dodatno olakšati sami proces popisa.

c) **Praktična.** Ako nije moguće iz različitih razloga adekvatno provesti proces popisa u domovima određenih građana/džematlija, imam može shodno zakonskim odredbama ponuditi praktičnu pomoć, odnosno može prisustvovati u domovima džematlija prilikom popisivanja. Imami u dijaspori mogu organizirati grupna putovanja u BiH za vrijeme popisa, što se olakšati svim Bošnjacima koji imaju namjeru doći u BiH.

c) **Medijatorska.** Uzimajući u obzir važnost popisa za Bošnjake popis ne bi trebao biti predmet političke rasprave, a kandidati, koji će zastupati interese Bošnjaka u popisnim tijelima, ne bi se trebali birati na osnovu političke orijentacije. Imami mogu imati važnu ulogu kao medijatori, neutralne osobe koje će podsticati bošnjačke političke stranke na jedinstvenu radnu platformu kada je riječ o popisu. Ako se desi da se izaberu kandidati suprotno volji većine Bošnjaka u jednom mjestu, što već sada potvrđuju incidenti na terenu, imami trebaju nastojati koordinirati sa svim političkim strankama, bošnjačkim ustanovama i udruženjima na datom području kako bi se pronašlo odgovarajuće rješenje.

Olakšavajuće okolnosti za provođenje ovih i drugih aktivnosti imama u vezi s popisom jesu infrastruktura Islamske zajednice i vrijeme provođenja popisa. Naime, džamijski kao i drugi prostori objekata Islamske zajednice omogućavaju da se na jednom mjestu u različitim vremenskim terminima okupi veći broj građana/džematlija, različito obrazovnih, socijalnih i drugih profila. Također, predstojeći mjesec ramazan je period kada se u objektima Islamske zajednice okuplja veći broj muslimana nego u drugim periodima, stoga imami ne bi trebali propustiti priliku da u toku mjeseca ramazana džematlijama obrate pažnju na sve segmente popisa. Islamska zajednica bi trebala uzeti u obzir da svi imami nisu u mogućnosti provesti ove i

slične aktivnosti u vezi s popisom. Stoga bi u saradnji s Vjersko-prosvjetnom službom Islamske zajednice jedinstvenim hútbama, proglasima i dopisima trebala davati smjernice imamima na koji način djelovati kada je riječ o popisu. Također, Islamska zajednica bi, kao jedan od osnivača Fondacije „POPIS 2013.“, trebala animirati osnivače ove fondacije da se napiše i odštampa jedna brošura za popis koja bi se distribuirala u sve džemate u BiH, ali i dijaspori. Ovom brošuram bi se svakako olakšala priprema za popis, kao i sami proces popisa.

ZAKLJUČAK

- Svaka organizacija u svom djelovanju na lokalnom ili širem nivou nastoji doći do podataka o stanovništvu kako bi svrhovito analizirala i ocjenjivala svoju viziju, kvalitetno i uspješno kreirala strategiju rada, kratkoročne i dugoročne planove, te dobila uvid s kojim negativnim trendovima se suočava ili će se suočiti u budućnosti. Rezultati popisa su veoma važni za daljnji rad Islamske zajednice, shodno temama koje su obuhvaćene popisom. Naime, čitajući određene članove Zakona možemo razumjeti da će Islamska zajednica nakon objave rezultata popisa krostabuliranjem podataka dobiti najvažnije podatke koji su ključni za razvoj i strateško planiranje jedne organizacije.
- Autor ovog članka smatra da je Islamska zajednica trebala napraviti analizu svih segmenata popisa, njegovih tema koje su važne za Islamsku zajednicu, bošnjački narod i BiH, te u vidu jednog dokumenta godinu dana unaprijed dostaviti na adresu imama, profesora i drugih uposlenika Islamske zajednice koji su u angažirani u radu s javnošću. Kako Islamska zajednica nema oformljen analitički tim, profesionalne analitičare kretanja u društvu i Islamskoj zajednici, čije bi analize bile referentne za sve službe i urede Islamske zajednice, ostaje pitanje da li i na koji način će se Islamska zajednica okoristiti rezultatima popisa, odnosno da li će rezultati biti izvor informacija pri planiranju nastavka realizacije njene vizije i misije.
- Predstojeći popis je važan događaj za budućnost Bošnjaka i BiH. Ako se uzme u obzir kredibilitet Islamske zajednice i njena briga o državi BiH i Bošnjacima, koji su većinom

islamske vjeroispovijesti, ona će imati važnu ulogu u podsticanju i informiranju građana da se na ispravan način izjasne o svim pitanjima tokom popisa. Također, Islamskoj zajednici je u interesu da dobije što preciznije podatke o različitim temama kako bi nakon objave rezultata popisa pristupila strateškom planiranju. Najvažniju ulogu u ovom procesu imaju imami koji trebaju biti svjesni da će veliki broj Bošnjaka tražiti objašnjenja i instrukcije u vezi s popisom od njih. Islamska zajednica bi trebala ovaj angažman imama na poseban način ocjenjivati pa čak i u okviru svojih mogućnosti simbolično stimulirati.

Literatura:

1. Bringa, Tone: *Biti Musliman na bosanski način: identitet i zajednica u jednom srednjobosanskom selu*, Sarajevo, 2009.
2. Cvitković, Ivan: *Rečnik religijskih pojmova*, Novi Sad, 2009.
3. Jukić, Jakov: *Budućnost religije: sveto u vremenu svjetovnosti*, Split, 1991.
4. Knoblauch, Hubert: *Sociologija religije*, Zagreb, 2004.
5. Purivatra, Atif: *Jugoslavenska muslimanska organizacija u političkom životu Kraljevine SHS*, Sarajevo, 1971.
6. Fetahagić, Sead: *Popis stanovništva u BiH i problem religijske samo(identifikacije)*, Novi pogledi, br. 19, Sarajevo, 2012., str: 22-28.
7. *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1981 godini: gradovi u SFR Jugoslaviji sa 20000 i više stanovnika: osnovni podaci o stanovništvu, domaćinstvima i stanovima*, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1987.
8. *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine*, br. 10/12 od 07.02.2012 godine
9. *Etnička obilježja stanovništva i rezultati po opštinama 1991.*, Statistički bilten 233, Sarajevo: Zavod za statistiku Republike BiH.
10. Young, Richard D.: *Perspectives on Strategic Planning in the Public Sector*, Institute for Public Service and Policy Research at the University of South Carolina, 2003.

Summary

الموجز

ISLAMIC COMMUNITY ANT THE POPULATION
CENSUS

المشيخة الإسلامية وإحصاء السكان في البوسنة والهرسك ٢٠١٣

Elvedin SUBAŠIĆ

ألفدين سوباشيتش

Results of the population census are of a great importance for a further work the Islamic Community considering the issues that are treated by the census. Reading some of the articles of the Law it is understandable that the Islamic Community, after the results are published, will have the most important data that is crucial for the development and the strategy planning of an organisation. The Islamic Community should not, however unnecessarily employ its resources in daily political discussions concerning the census, but should rather prepare itself for the work-strategy planning after the results are published, and this would require innovation and comprehensive changes in the methods of its work

إن نتائج الإحصاء السكاني مهمة جدا بالنسبة لعمل المشيخة الإسلامية في المستقبل، وذلك بناء على المواضيع المشمولة في الإحصاء. فإذا قرأنا بعض مواد القانون يمكننا أن ندرك بأن المشيخة الإسلامية، بعد إعلان نتائج الإحصاء، ستحصل على أهم البيانات التي تعتبر بيانات رئيسة للتطوير والتخطيط الإستراتيجي في أي منظمة. إن المشيخة الإسلامية لا ينبغي لها أن تهدر مقدراتها على المجادلات السياسية اليومية حول الإحصاء، بل ينبغي لها أن تستعد للتخطيط الاستراتيجي بعد إعلان نتائج الإحصاء، وهذا يعني أموراً جديدة وتعديلات أساسية في نمط عملها، إذا اقتضت الحاجة.